

โรคห่ากาฬโรค

ยุคพระเจ้าอู่ทอง

ก็มีต้นกำเนิดมาจากจีน

เช่นเดียวกับไวรัสโคโรนา

โรคห่ากาฬโรค

ยุคพระเจ้าอู่ทอง

ก็มีต้นกำเนิดมาจากจีน

เช่นเดียวกับไวรัสโคโรนา

ภาพจิตรกรรมในยุคกลางของยุโรป แสดงภาพการปิดเผาโรคห่ากาฬโรค หรือ Black Death ด้วยเวทมนตร์คาถาและความเชื่อที่มลายจากการหาสาเหตุและวิธีการรักษาโรคไม่ได้ (ภาพจาก : <https://www.dkfindout.com/us/history/black-death/symptoms-and-treatment/>)

ไปสร้างกรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ.1893 หรืออีกเฉียดๆ 400 ปีหลังจากนั้นได้อย่างไรกัน?

ไม่ว่าเมืองอู่ทองจะเคยร้างอย่างที่บาสเซอเลียอ้างเอาไว้หรือไม่ก็ตาม (หลักฐานใหม่ที่พบหลังจากนั้น ชวนให้เชื่อได้ว่าไม่น่าจะร้าง เพียงแต่ลดบทบาทและความสำคัญลง)

แต่ข้อสันนิษฐานของกรมดำรงฯ นั้นก็มี

ศรีอยุธยาในระหว่าง พ.ศ. 2176-2185 ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าปราสาททอง แล้วได้จัดบันทึกและเรียบเรียงประวัติศาสตร์อยุธยา จนเกิดพระราชพงศาวดารฉบับนี้เอาไว้ ซึ่งก็ได้จนเรื่องของพระเจ้าอู่ทองว่าเสด็จมาจากที่อื่น แถมยังมีกลิ่นคล้ายๆ กับเรื่องของโรคห่าเอาไว้ด้วย

เรื่องของเรื่องมีอยู่ว่า “พระเจ้าอู่ทอง” ถูกเนรเทศมาจากเมืองจีน ขึ้นสำเภามาลงที่เมืองปัตตานี แล้วย้ายไปอยู่ตามเมืองท่าชายทะเลต่างๆ เช่น เมืองนครศรีธรรมราช ภูเก็ต (ประจวบคีรีขันธ์) เพชรบุรี บางกอก แล้วมาปราบโรคระบาด ที่มีสัญลักษณ์เป็น “นาลาย” ของมังกรหรือหนาค จากนั้นค่อยสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นมา

พระเจ้าอู่ทองในพงศาวดารฉบับนี้จึงไม่ได้ทรง “หนี” โรคห่ามาจากที่ไหน แต่เป็นผู้ “มาปราบ” ทุกภัยที่เกิดขึ้นจาก “โรคห่า” คือ “นาลายมังกร” ต่างหาก

น่าสนใจว่า ปีที่พระเจ้าอู่ทองสถาปนากรุงศรีอยุธยานั้น ตรงกับปี พ.ศ.1893 ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับที่มีโรคระบาดรุนแรงชนิดหนึ่งเริ่มบรรเทาลงในทวีปยุโรปอย่างพอคิบบอดี้

เล่นงานดินแดนแห่งนี้เสียจนอมพระรามไปเมื่อ พ.ศ.1893 อันเป็นปีเดียวกันกับที่พระเจ้าอู่ทองปราบโรคห่าลงได้อย่างน่าอัศจรรย์ใจ

อันที่จริงแล้วรายงานเก่าแก่ที่สุดของท่าลงโลกมนุษย์ในครั้งโน้นไม่ได้เริ่มที่เกาะซิดิลหรือแม้กระทั่งทะเลดำเป็นที่แรกหรอกนะครับ เพราะมันระบาดไปทั่วทั้งโลกเก่า (คือไม่นับทวีปอเมริกากับออสเตรเลีย) มาแล้วให้เพียบ โดยที่แรกที่มียางานอยู่ในเมดิเตอร์เรเนียน ประเทศจีน จนมีผู้เสียชีวิตไปถึง 9 ใน 10 ส่วน ตั้งแต่เมื่อ พ.ศ.1874 หรือเป็นเวลาับ 16 ปีก่อนที่โรคร้ายที่ว่าจะแพร่ระบาดเข้าไปในยุโรปแล้ว

จีนในยุคโน้นกำลังถูกพวกมองโกลปกครองในนามของจักรวรรดิหยวน ที่ก็เป็นยุคสมัยแห่งสงคราม และพอเจอเหตุการณ์ท่าลงแบบนี้ พวกทหารมองโกลก็ไม่คิดจะช่วยชาวจีนอันเท่าไรหรอก (ที่จริงก็คงไม่รู้จัก “วายยัง” เหมือนกันแหละ) เลยปิดเมืองให้ตายกันอยู่เฉพาะในนั้นกันเอง

แต่พวกมองโกลไม่ได้ปล่อยให้คนพวกนี้ตายไปเปล่าๆ ปลื้ๆ เพราะทัพมองโกลยังเอาศพคนตายพวกนี้มาใช้เป็นอาวุธชีวภาพ คือพอเวลาไปรบเมืองไหนแล้ว ไม่รู้จะตีเมืองเข้าไยไง ก็เอาศพพวกนี้โยนเข้ามาแก่งเข้าไปในเมืองเหมือนเป็นมีหนัหนึ่ง (ซึ่งก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เวลานั้น Black Death ระบาดไปทั่วโลกทั้งในเส้นทางการค้าทางทะเลอย่างในกรณีของท่าเรือที่เมืองเมสซิना และทางบกตามเส้นทางเดินทัพของพวกมองโกล)

การระบาดของกาฬโรคจึงมีผู้คนล้มตายอย่างกว้างขวางทั่วภูมิภาคและทั่วโลก อันเกิดจากหมัดที่เกาะติดตัวหนู ซึ่งเป็นตัวแพร่กระจายเชื้อกาฬโรค และอยู่ในเรือบรรทุกสินค้าจอดแวะรับ-ส่งสิ่งของตามเมืองต่างๆ ใกล้ทะเลหลักฐานทางโบราณคดีชี้ให้เห็นว่า บริเวณอ่าวเปอร์เซียเป็นต้นกำเนิดของกาฬโรค

ลศทศานาลัย รัชกาลที่ 2 เมื่อครั้งยังไม่ได้
เสด็จขึ้นครองราชย์นั้น โปรดให้พระวิเชียรบริชา
(น้อย) เรียบเรียงขึ้นเมื่อ พ.ศ.2350

ดังนั้น จึงไม่แปลกอะไรที่ตำนานเรื่องนี้จะ
ได้ถูกนำมาเรียบเรียงอยู่ในพระราชพงศาวดาร
กรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับที่เขียนขึ้นเมื่อรัชสมัย
ของพระองค์อีกทอดหนึ่งด้วย

แต่ตำนานส่วนหนึ่งที่อ่านแล้วเข้าใจว่า พระเจ้า
อู่ทองหนี "โรคห่า" มาจาก "กัมพูชเทศ" คือ
"เมืองขอม" นั้นครับ ไม่ได้มาจาก "เมืองอู่ทอง"
จ.สุพรรณบุรี อย่างที่มักเข้าใจกันในยุคหลัง

ข้อสันนิษฐานใหม่ที่เคยแพร่หลายเป็น
อย่างมากรุ่น เป็นบุคคลระดับ "พระบิดาแห่ง
ประวัติศาสตร์ไทย" อย่างสมเด็จพระยา
ดำรงราชานุภาพได้ทรงเสนอเอาไว้ ดังปรากฏ
ความในหนังสือนิทานโบราณคดี ซึ่งเป็นพระ
นิพนธ์ของพระองค์เอง

นำแปลที่ว่า ข้อสันนิษฐานนี้ของกรมดำรงฯ
นั้น ทรงอ้างเอาจากตำนานท้องถิ่นเรื่องหนึ่ง ที่
เล่ากันอยู่แถวๆ เมืองอู่ทองนั่นแหละ

และเมื่อทรงสำรวจพบว่าเมืองโบราณรุ่น
เก่าก่อนหน้ากรุงศรีอยุธยาอยู่ในบริเวณนั้น
ก็ดูเหมือนจะทรงเชื่อโดยสนิทใจว่าเป็นเมือง
เดิมของพระเจ้าอู่ทอง ทั้งๆ ที่ตำนานเกี่ยวกับ
พระเจ้าอู่ทองหนีโรคห่าที่มีอยู่มาก หลายสำนวน
เลยทีเดียว

ที่สำคัญก็คือ ทรงไม่เชื่อในสิ่งที่เคยระบุ
อยู่ในพระราชพงศาวดารเหนือ ที่เขียนขึ้น
ในสมัยรัชกาลที่ 1 แต่กลับเชื่อในตำนานท้องถิ่น
มากกว่า ทั้งๆ ที่กัมพูชเทศหรือเมืองขอม
เองนั้นก็เก่าแก่ยิ่งกว่ากรุงศรีอยุธยาเช่นกัน?

นี้กโบราณคดีชาวฝรั่งเศสอย่างฌอง บอส
เชลลีย์ (Jean Boisselier) ได้ขุดพิสูจน์
และปฏิเสธความเป็นไปได้ในข้อสันนิษฐานดัง
กล่าวของกรมดำรงฯ ไว้นานแล้ว

โดยบอสเชลลีย์ได้อธิบายเอาไว้ว่า ผลการ
ขุดค้นของท่านทำให้ทราบว่าเมืองอู่ทองนั้นร้าง
ไปตั้งแต่เมื่อหลัง พ.ศ.1500 แล้วพระเจ้าอู่ทอง
จะเพิ่งอพยพหนีโรคห่าจากเมืองโบราณแห่งนี้

ภาพจิตรกรรมในยุคกลางของยุโรป แสดง
ภาพการปิดเป่าโรคห่ากาฬโรค หรือ Black
Death ด้วยเวทมนตร์คาถาและความเชื่อ
ซึ่งมลายจากการหาสาเหตุและวิธีการ
รักษาโรคไม่ได้ (ภาพจาก : <https://www.dkfindout.com/us/history/black-death/symptoms-and-treatment/>)

ไปสร้างกรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ.1893 หรืออีก
เฉียดๆ 400 ปีหลังจากนั้นได้อย่างไรกัน?

ไม่ว่าเมืองอู่ทองจะเคยร้างอย่างไรบอสเชลลีย์
อ้างเอาไว้หรือไม่ก็ตาม (หลักฐานใหม่ที่พบ
หลังจากนั้น ชวนให้เชื่อได้ว่าไม่น่าจะร้าง เพียง
แต่ลดบทบาทและความสำคัญลง)

แต่ข้อสันนิษฐานของกรมดำรงฯ นั้นก็มี
พลังมากมาก่อน จนทำให้หมู่บ้านเล็กๆ อัน
เป็นปริมณฑลของเมืองจะเข้สามพันอย่าง
"บ้านท่าพระ" นั้นก็ถูกทางราชการเปลี่ยนชื่อ
เป็น "เมืองอู่ทอง" ด้วยเชื่อว่าเป็นเมืองเดิมของ
พระเจ้าอู่ทอง

แถมยังโยกเอาสถานที่ราชการมาไว้จนหมู่บ้าน
เล็กๆ แห่งนี้เติบโตใหญ่ขึ้นเป็นอย่างมาก
มาแต่ตั้งแต่ก่อนที่ อบ.บอสเชลลีย์จะเข้าไป
ทำการขุดค้นทางโบราณคดี

และก็เป็นเหตุผลให้ใครหลายคนยัง
สับสนกับชื่อ "อู่ทอง" ของเมือง, ของราชวงศ์
และรูปแบบทางศิลปกรรมประเภทหนึ่งมา
จนกระทั่งทุกวันนี้

แตไม่ว่าพระเจ้าอู่ทองจะหนีโรคห่ามาจาก
ที่ไหนก็ตาม ตำนานเกี่ยวกับการสร้างเมือง
อยุธยาของพระเจ้าอู่ทองก็ดูจะสัมพันธ์กับโรค
ห่าเป็นอย่างมากอยู่ในขณะนั้นครับ

ข้อมูลที่น่าสนใจอีกส่วนหนึ่งปรากฏอยู่ใน
พงศาวดารอยุธยา ฉบับวันวลิต ที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2182 ด้วยภาษาฮอลันดา ภาษา
บ้านเกิดของเยเรมียัส ฟาน เฟียส (Jeremias Van Vliet, หรือวัน วลิต ในสำเนียงแบบไทยๆ)
พ่อค้าของบริษัทฮอลันดา อินเดีย ที่เข้ามาในกรุง

ปัตตานี แล้วย้ายไปอยู่ตามเมืองท่าชายทะเล
ต่างๆ เช่น เมืองนครศรีธรรมราช ภูเก็ต
(ประจวบคีรีขันธ์) เพชรบุรี บางกอก แล้วมา
ปราบโรครบชาติ ที่มีสัญลักษณ์เป็น "น้ำลาย"
ของมังกรหรือนาค จากนั้นค่อยสถาปนากรุง
ศรีอยุธยาขึ้นมา

พระเจ้าอู่ทองในพงศาวดารฉบับนี้จึงไม่
ได้ทรง "หนี" โรคห่ามาจากที่ไหน แต่เป็นผู้
มา "ปราบ" ทุกภัยที่เกิดจาก "โรคห่า" คือ
"น้ำลายมังกร" ต่างหาก

น่าสนใจว่า ปีที่พระเจ้าอู่ทองสถาปนากรุง
ศรีอยุธยานั้น ตรงกับปี พ.ศ.1893 ซึ่งเป็น
ปีเดียวกันกับที่มีโรครบชาติรุนแรงชนิดหนึ่งเริ่ม
บรรเทาลงในทวีปยุโรปอย่างพอดิบพอดี

บันทึกเก่าแก่จากโลกตะวันตกอ้างว่า เมื่อ
พ.ศ.1890 เรือสินค้าจากเมืองเจนัวกลับจาก
การเดินทางไปทะเลดำ แล้วเข้าเทียบท่าที่เมือง
เมสซิโน เกาะซิซิลี ภายในห้องเรือนอกจาก
จะบรรทุกไว้ด้วยสินค้าต่างๆ แล้วยังอุดมไปด้วย
หนูขนน้บร่อยๆ ตัว พร้อมกับหมัดหนู ซึ่ง
เป็นพาหะตัวจริงของโรครบชาติร้ายแรงอย่าง
"กาฬโรค" หรือที่ชาวยุโรปเรียกว่า "Black
Death" ที่แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า "ความตาย
สีดำ" นั่นเอง

และเรือที่บรรทุกเอาเจ้า "ความตายสีดำ" มา
ด้วยนี้ก็ได้มีเพียงแค่ลำเดียว

ดังนั้น ในยุคสมัยที่ท่ากำลังลงหนักในครั้ง
นั้น เมื่อเรือเทียบท่าแล้วคนเรือจะต้องถูกกักตัว
เอาไว้อยู่บนนั้น และห้ามไม่ให้ขึ้นฝั่งจนกว่าจะ
ครบ 40 วัน

ซึ่งก็ทำให้คำว่า "40" ในภาษาอิตาเลียนคือ
"quaranta" นั้นกลายมาเป็นรากศัพท์ของคำ
ว่า "Quarantine" ที่แปลว่า "การกักกัน" ใน
ภาษาอังกฤษเลยทีเดียว

ผมไม่แน่ใจนักว่า วิธีการกักคนเอาไว้บน
เรือแบบนี้ จะช่วยบรรเทาการระบาดของ
โรคได้สักแค่ไหนกันเชียว? แต่ในท้ายที่สุด
กาฬโรคก็ค่อยๆ หายไปจากยุโรป หลังจาก

ตายไปเปล่าๆ ปลื้ๆ เพราะที่พมอกลอยเอา
ศพคนตายพวกนี้มาใช้เป็นอาวุธชีวภาพ คือพอ
เวลาไปรบเมืองไหนแล้ว ไม่รู้จะตีเมืองเข้าไยยัง
ไง ก็เอาศพพวกนี้โยนข้ามกำแพงเข้าไปในเมือง
เหมือนเป็นผีทำนอง (ซึ่งก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่
ทำให้เวลานั้น Black Death ระบาดไปทั่วโลก
ทั้งในเส้นทางการค้าทางทะเลอย่างในกรณีของ
ท่าเรือที่เมืองเมสซิโน และทางบกตามเส้นทาง
เดินทัพของพวกมองโกล)

การระบาดของกาฬโรคจึงมีผู้คนล้มตาย
อย่างกว้างขวางทั่วภูมิภาคและทั่วโลก อัน
เกิดจากหมัดที่เกาะติดตัวหนู ซึ่งเป็นตัวแพร่
กระจายเชื้อกาฬโรค และอยู่ในเรือบรรทุกสินค้า
จอดแวะรับ-ส่งสิ่งของตามเมืองต่างๆ ใกล้เคียง

หลักฐานทางโบราณคดีชี้ให้เห็นว่า บริเวณ
อยุธยาที่เป็นทั้งเมืองท่า ซึ่งก็ย่อมจะเป็น
ชุมชนเมืองหนาแน่นมาตั้งแต่ก่อนที่พระราช
พงศาวดารอยุธยาจะจดบันทึกเอาไว้ว่า พระเจ้า
อู่ทองสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเมื่อ พ.ศ.1893
แน่

ดังนั้น เมื่อพื้นที่แออัด โดยเฉพาะของคนชั้น
สูงถูกกาฬโรคคุกคาม ผู้คนล้มตายก่ายกอง ซึ่ง
ถือเป็นอุบารห์ และก็ต้องแก้ไขด้วยพิธีกรรม
อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผสมกลมกลืนระหว่าง
ศาสนาผีกับศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์
ก็จึงอาจจะเป็นที่มาของพิธีการสถาปนากรุง
ศรีอยุธยาขึ้นใหม่เมื่อ พ.ศ.1893 ซึ่งเป็นปีที่โรค
ห่าคือกาฬโรคได้บรรเทาลงนี้แหละครับ

บางทีพระเจ้าอู่ทองอาจจะไม่ได้หนี
โรคห่ามาจากที่ไหนก็ได้ บ้านเมืองต่างๆ
ที่พระองค์จากมา หรือเดินทางผ่าน ใน
ตำนานสำนวนต่างๆ คงจะเป็นเส้นทาง
แพร่กระจายของโรค ไม่ต่างอะไรกับ
การแพร่กระจายของไวรัสโคโรนาใน
ปัจจุบันนี้ที่ก็แพร่กระจายจากจีน (เช่น
เดียวกับในสมัยพระเจ้าอู่ทอง) ผ่านเส้น
ทางคมนาคม เส้นทางการค้า เช่นเดียวกับ
การกระจายผ่านเส้นทางการเศรษฐกิจ
และการท่องเที่ยวในปัจจุบันนั่นเอง ●